

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО СУТНОСТІ ОСКАРЖЕННЯ ВІДКРИТИХ ТОРГІВ

Настюк Василь Якович,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

заслужений діяч науки і техніки України,

професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Харків, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4977-4181>

У статті розкрито сутність оскарження відкритих торгів як стадії процедури відкритих торгів. Встановлено, що відкриті торги є одним із ключових механізмів розподілу державних видатків, а відтак питання належного захисту прав учасників тендерних процедур набуває першорядного значення як для господарського обігу, так і для забезпечення принципів прозорості й конкурентності у сфері використання бюджетних коштів. Доведено, що стадія оскарження відкритих торгів виступає правовою гарантією дотримання законодавчо встановлених вимог замовниками та ефективним засобом протидії корупційним практикам і дискримінаційним умовам тендерної документації. Обґрунтовано, що по-перше, в умовах повномасштабної збройної агресії проти України та запровадження воєнного стану суттєво змінились процедурні умови проведення відкритих торгів: набули чинності Особливості здійснення публічних закупівель, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 1178 від 12.10.2022, які суттєво трансформували строки та порядок оскарження. По-друге, у 2021–2026 роках Закон України «Про публічні закупівлі» № 922-VIII зазнав низки принципових змін в частині регулювання статусу суб'єктів оскарження та повноважень органу оскарження. По-третє, судовою практикою останніх років свідчить про зростання кількості спорів щодо правомірності рішень Антимонопольного комітету України у сфері публічних закупівель, що актуалізує дослідження суб'єктного складу оскаржувальних відносин. Встановлено, що оскарження відкритих торгів є суспільні відносини, що виникають у процесі оскарження відкритих торгів суб'єктом оскарження відповідно до адміністративного законодавства до АМКУ порушень з боку замовника.

Ключові слова: Антимонопольний комітет України, замовник, оскарження, суб'єкт, торги.

© Настюк В. Я., 2026

Ця стаття є відкритою для доступу та поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

SOME QUESTIONS REGARDING THE SUBSTANCE OF THE OPEN BIDDING APPEAL

Nastyuk Vasyl Yakovych,

Doctor of Law, Professor,

Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Honored Worker of Science and Technology of Ukraine,

Professor of the Department of Administrative Law and
Administrative Activities

National University of Law named after Yaroslav the Wise,

Kharkiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4977-4181>

The article reveals the essence of contesting open tenders as stages of the open bidding procedure. It has been established that open tenders are one of the key mechanisms for the distribution of state expenditures, and therefore the issue of proper protection of the rights of participants in tender procedures becomes of primary importance both for economic circulation and for ensuring the principles of transparency and competitiveness in the use of budget funds. It has been proven that the stage of contesting open tenders acts as a legal guarantee of compliance with legally established requirements by customers and an effective means of countering corrupt practices and discriminatory terms of tender documentation. It is substantiated that, firstly, in the conditions of full-scale armed aggression against Ukraine and the introduction of martial law, the procedural conditions for conducting open tenders have changed significantly: the Special features of public procurement, approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1178 of 10/12/2022, have entered into force, which significantly transformed the terms and procedure of appeals. Secondly, in 2021–2026, the Law of Ukraine “On Public Procurement” No. 922-VIII underwent a number of fundamental changes in terms of regulating the status of appeal subjects and the powers of the appeal body. Thirdly, the judicial practice of recent years shows an increase in the number of disputes regarding the legality of decisions of the Antimonopoly Committee of Ukraine in the field of public procurement, which actualizes the study of the subject composition of appeal relations. It has been established that the appeal of open tenders is a social relationship that arises in the process of appealing open tenders by the subject of the appeal in accordance with administrative legislation to the AMCU of violations on the part of the customer.

Key words: Antimonopoly Committee of Ukraine, client, appeal, entity, bidding.

Актуальність теми

Важливою особливістю сутності оскарження відкритих торгів є те, що в умовах воєнного стану порядок оскарження суттєво адаптовано Постановою КМУ № 1178 від 12.10.2022, скорочено строки розгляду скарг, введено обмеження щодо предмета оскарження та встановлено правило нікчемності договору, укладеного в період блокування закупівлі. Водночас базові принципи захисту прав суб'єктів оскарження – неупередженість, публічність і обов'язковість виконання рішень – залишилися незмінними.

Стан дослідження

Незважаючи на істотний розвиток адміністративно-правової науки, на сьогодні не досить уваги приділяється сутності оскарження відкритих торгів. Це пояснюється тим, що воєнний стан створює особливі умови, які вимагають переосмислення багатьох правових механізмів, включаючи адміністративне законодавство, стратегії боротьби з порушеннями в сфері відкритих торгів та гарантії прав громадян.

Зокрема, аспекти оскарження публічних закупівель, досліджуються у роботах: М. Афанасьєвої,

О. Баїк, В. Басс, В. Белевцевої, І. Богатюк, В. Голуб, А. Комзюка, М. Комзюка, Т. Корж-Ікаєвої, О. Котляренко, С. Кузнiченка, С. Кулик, Є. Липій, В. Лобко, О. Мандрики, Т. Мінки, О. Остапенко, В. Пашинського, М. Прохоренко, М. Рустомової, А. Славко, Д. Ступак, А. Тимошенко та ін. Втім необхідно констатувати відсутність наукових робіт, у яких би повно та всебічно розглядалася сутність оскарження відкритих торгів. Тому дослідження відповідної проблематики є надзвичайно актуальним і має велике теоретичне та практичне значення. Ця стаття сприятиме дослідженню сутності оскарження відкритих торгів в Україні.

Мета статті

Метою статті є комплексний науковий аналіз сутності оскарження відкритих торгів, розкриття її правових характеристик та процедурних механізмів взаємодії в контексті чинного адміністративного законодавства України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

– з'ясувати правову природу інституту оскарження відкритих торгів та його місце в системі адміністративного права;

– визначити поняття суб'єкта оскарження та розкрити його правовий статус згідно із Законом № 922-VIII;

– проаналізувати роль Державної аудиторської служби та Рахункової палати у системі контролю за публічними закупівлями;

– дослідити судовий механізм оскарження рішень органу оскарження;

– узагальнити процедурні особливості реалізації права на оскарження відкритих торгів в умовах воєнного стану.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: діалектичний метод, системний аналіз, порівняльно-правовий метод, формально-юридичний метод тлумачення правових норм, а також аналіз нормативно-правової бази та правозастосовної практики органів оскарження.

Виклад основного матеріалу

Відкриті торги є основною процедурою публічних закупівель в Україні, яка забезпечує конкурентний відбір постачальників товарів, виконавців робіт та надавачів послуг за рахунок бюджетних коштів. Правовою підставою їх проведення є законодавство про публічні закупівлі яке визначає умови застосування даної процедури, а стаття 18 Закону України «Про публічні закупівлі» регламентує порядок оскарження (Про публічні закупівлі, 2023). Відкриті торги відзначаються публічним характером: відповідна інформація оприлюднюється в електронній системі закупівель Prozorro, що дозволяє будь-якому зацікавленому учаснику відстежувати перебіг процедури та у визначений законом спосіб реагувати на допущені замовником порушення (Лущик, 2022).

Оскарження відкритих торгів за своєю правовою природою є стадією адміністративного права, що поєднує ознаки публічно-правового захисного механізму і квазісудового провадження. Воно охоплює сукупність правовідносин, що виникають між суб'єктом оскарження, замовником і органом оскарження з приводу відповідності рішень, дій або бездіяльності замовника вимогам законодавства у сфері публічних закупівель (Конституція України, 1996). Правова природа оскарження відкритих торгів визначається декількома ключовими ознаками.

По-перше, оскарження відкритих торгів є адміністративно-правовою стадією, адже органом оскарження визначено Антимонопольний комітет України (далі – АМКУ) – орган виконавчої влади, наділений спеціальними повноваженнями у цій сфері. По-друге, процедура оскарження здійснюється виключно в цифровому форматі та має прозорий характер діяльності: скарга подається у формі електронного документа через авторизований майданчик (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, 1974). По-третє, предмет оскарження обмежено рішеннями, діями або бездіяльністю замовника, що суперечать законам, порушують права та законні інтереси суб'єкта оскарження (Про національну безпеку України, 2018).

Таблиця 1 відображає порівняльну характеристику механізмів оскарження публічних закупівель в Україні за суб'єктивним складом та правовою природою.

Практика розгляду скарг АМКУ свідчить про широке коло осіб, які користуються правом на оскарження: це учасники, що взяли участь у тендері та вважають свої пропозиції неправомірно відхиленими; потенційні учасники, яким дискримінаційні умови тендерної документації перешкодили взяти участь у закупівлі; переможці попередніх аналогічних торгів, що вбачають порушення своїх законних очікувань (Корнієнко, 2022). Як зазначається в аналітичних матеріалах Інфо-боксу Prozorro, за даними аналітичного модуля VI Prozorro за 2023 рік орган оскарження розглянув близько 9 тисяч скарг, що відображає суттєве відновлення активності суб'єктів оскарження після 2022 року. Реалізація права на оскарження здійснюється виключно через електронну систему закупівель (Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року, 2021).

З 2021 року законодавець ввів заборону зловживання правом на оскарження та їхні представники зобов'язані добросовісно користуватися своїми правами, а зловживання правом на оскарження є забороненим (Про Стратегію національної безпеки України, 2020). Введення цієї норми було зумовлено поширеною практикою подачі безпідставних скарг з метою блокування тендеру та перешкоджання своєчасному укладенню договорів замовниками.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика механізмів оскарження публічних закупівель

Критерій	Адміністративне оскарження (АМКУ)	Моніторинг (ДАСУ)	Судове оскарження
Ініціатор	Суб'єкт оскарження (учасник, потенційний учасник)	ДАСУ (за власною ініціативою або за зверненнями)	Суб'єкт оскарження або замовник
Предмет	Рішення, дії, бездіяльність замовника	Дотримання законодавства про закупівлі	Рішення АМКУ або дії замовника
Правова підстава	Стаття 18 Закону № 922-VIII	Стаття 8 Закону № 922-VIII	Частина двадцять друга статті 18 КАС України
Результат	Зобов'язальне рішення АМКУ	Висновок про порушення / відповідність	Рішення адміністративного суду
Строк розгляду	До 15 робочих днів	До 15 робочих днів	Відповідно до КАС України

Наділення саме АМКУ функціями органу оскарження пояснюється його незалежним статусом, досвідом розгляду конкурентних спорів та наявністю розгалуженої інституційної структури, придатної для здійснення квазісудового провадження в особливій сфері публічних відносин.

Принципово важливим є правило про відповід: член колегії, який є пов'язаною особою із суб'єктом оскарження або замовником, не може брати участі в розгляді відповідної скарги і підлягає заміні іншим державним уповноваженим АМКУ.

Повноваження АМКУ як органу оскарження охоплюють: прийняття скарг до розгляду або відмову в їх розгляді (з підстав, встановлених Законом); проведення відкритих засідань Комісії; встановлення або спростування факту порушення процедури закупівлі; ухвалення рішень про заходи щодо усунення порушень, зокрема зобов'язання замовника скасувати власні рішення або відмінити процедуру закупівлі.

Поряд із суб'єктом оскарження та АМКУ, в системі захисту прав у сфері відкритих торгів ключову роль відіграють органи фінансового контролю – ДАСУ та Рахункова палата. Відповідно до частини четвертої статті 7 Закону № 922-VIII, контроль у сфері здійснюється Рахунковою палатою, ДАСУ та АМКУ – кожен у межах своїх повноважень через Міністра фінансів. ДАСУ здійснює державний фінансовий аудит, інспектування, перевірки закупівель та моніторинг закупівлі. Принциповою відмінністю моніторингу ДАСУ від оскарження до АМКУ є те, що моніторинг не зупиняє проведення процедури закупівлі.

За результатами моніторингу ДАСУ складає висновок, що оприлюднюється в системі Prozorro протягом трьох робочих днів (Рубан, 2024). Даними для моніторингу є інформація від органів державної влади, народних депутатів, органів місцевого самоврядування; повідомлення у засобах масової інформації про ознаки порушень; відомості, отримані від громадських об'єднань за результатами громадського контролю.

Повноваження ДАСУ та Рахункової палати в частині перевірки закупівель певною мірою дублюються, що породжує необхідність розмежування їхніх компетенцій на нормативному рівні.

Таблиця 2 демонструє порівняльну характеристику ДАСУ і Рахункової палати як суб'єктів фінансового контролю у сфері публічних закупівель.

Судовий механізм оскарження виступає фінальним рівнем захисту прав учасників відкритих торгів і водночас засобом контролю за законністю рішень АМКУ. Таким чином, судова гілка влади включена до системи суб'єктів оскарження не як орган, що розглядає первинні скарги на замовника, а як інстанція для перевірки законності рішень самого органу оскарження.

Адміністративні суди при розгляді відповідних справ діють у межах Кодексу адміністративного судочинства України, оцінюючи рішення

АМКУ на предмет відповідності вимогам законності, обґрунтованості та дотримання процедури. Рішення Комісії АМКУ, на відміну від інших рішень Антимонопольного комітету, не можуть бути оскаржені у внутрішньому порядку (тобто до Голови АМКУ або до колегії державних уповноважених), що підкреслює їх остаточний адміністративний характер і спрямовує усі спори виключно до суду (Лущик, 2022).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика ДАСУ та Рахункової палати у сфері закупівельного контролю

Критерій	ДАСУ	Рахункова палата
Підпорядкування	КМУ (через Мінфін)	Верховна Рада України
Вид контролю	Фінансовий аудит, моніторинг, ревізія	Парламентський контроль за бюджетом
Зупинення торгів	Не зупиняє	Не зупиняє
Результат контролю	Висновок, акт, протокол про адміністративне правопорушення	Звіт, подання, вимога

Варто наголосити, що судове оскарження рішень АМКУ не зупиняє їх виконання, якщо суд не ухвалив заходи забезпечення позову. Це означає, що замовник зобов'язаний виконати рішення органу оскарження у 30-денний строк, навіть у разі ініціювання судового оскарження. Дана норма забезпечує оперативність відновлення прав суб'єктів оскарження без необхідності очікувати набрання чинності судовим рішенням.

Реалізація права на оскарження відкритих торгів підпорядкована чітким процедурним вимогам, що визначаються як Законом № 922-VIII, так і Постановою КМУ № 1178 від 12.10.2022 в частині регулювання закупівель на період воєнного стану. Вся процедура здійснюється виключно в електронній формі через систему Prozorro, що забезпечує її прозорість і загальнодоступність: скарга одразу після реєстрації оприлюднюється на сайті АМКУ, а інформація про скажника не є конфіденційною.

Строки подання скарги диференційовані залежно від предмета оскарження. Оскарження рішень замовника за результатами розгляду тендерних пропозицій – впродовж 10 днів з дня оприлюднення відповідного рішення. Такий диференційований підхід відповідає логіці поетапної процедури відкритих торгів і запобігає надмірному затягуванню закупівельних процесів.

Процедура оскарження застосовується лише до закупівель, вартість яких перевищує встановлені пороги: 200 000 грн для товарів і послуг та 1 500 000 грн для робіт. Закупівлі на менші суми не підпадають під механізм адміністративного оскарження до АМКУ, хоча зберігається

Таблиця 3

Права та обов'язки суб'єктів		оскарження відкритих торгів	
Суб'єкт	Основні права	Основні обов'язки	Правова підстава
Суб'єкт оскарження	Подавати скаргу, надавати докази, оскаржувати рішення до суду	Добросовісно користуватися правами, не зловживати правом	Статті 1, 5, 18 Закону № 922-VIII
АМКУ	Розглядати скарги, зобов'язувати замовника, відмовляти у розгляді	Дотримуватись строків, забезпечувати публічність, неупередженість	Статті 18 Закону № 922-VIII
ДАСУ	Ініціювати моніторинг, видавати висновки, складати протоколи	Оприлюднювати результати, дотримуватись строків моніторингу	Статті 7, 8 Закону № 922-VIII
Замовник	Оскаржувати рішення АМКУ до суду, надавати пояснення	Виконувати рішення органу оскарження, не блокувати процедуру	Частини п'ята, двадцять друга статті 18 Закону № 922-VIII

можливість судового захисту та залишення відгуку на громадському порталі DoZorro. Дане обмеження є розумним компромісом між ефективністю захисту прав і запобіганням надмірному навантаженню на орган оскарження через дрібні спори.

Надзвичайно важливим є аналіз процедури розгляду скарги на рівні АМКУ. Після прийняття скарги до розгляду орган оскарження зобов'язаний розглянути її у визначені строки, провести відкрите засідання за участю сторін – скаржника і замовника – та, починаючи з 2021 року, інших учасників або переможця, рішення щодо тендерної пропозиції яких оскаржується. Відсутність сторін на засіданні не перешкоджає прийняттю рішення, що гарантує оперативність провадження. Резолютивна частина рішення проголошується прилюдно та невідкладно оприлюднюється в електронній системі закупівель.

Серед актуальних тенденцій у сфері оскарження відкритих торгів слід виокремити зміни, запроваджені у зв'язку з набранням чинності нових вимог до форми подачі скарги з 30.05.2024: скаржники зобов'язані детально заповнювати поля підстав оскарження, їх обґрунтування та доказової бази безпосередньо у системі Prozorro через авторизований майданчик. Окремими файлами додаються лише документальні підтвердження; суб'єкт оскарження несе відповідальність за точність та достовірність наданої інформації, а ризики негативних наслідків від її неточності покладено на скаржника.

Для розуміння загальної системи суб'єктів оскарження доцільно навести узагальнений перелік їхніх прав та обов'язків у порівняльному контексті, що унаочнено в таблиці 3.

Правовий аналіз взаємодії суб'єктів оскарження дозволяє виявити ключові проблеми системи: дублювання повноважень ДАСУ та Рахункової палати, відсутність чіткого механізму координації між органами контролю та органом оскарження, а також процедурні труднощі, що виникають в умовах скорочених строків розгляду скарг, запроваджених Постановою КМУ № 1178. Усунення цих недоліків потребує вдосконалення законодавчого регулювання – насамперед в частині розмежування компетенцій різних суб'єктів та запровадження ефективних механізмів міжвідомчої взаємодії.

Висновки

Проведений аналіз засвідчив, що необхідно внести зміни та доповнення в законодавство щодо оскарження публічних закупівель з урахуванням європейських стандартів та вимог інтеграції до ЄС. Пропонуємо, зокрема: визначити такі терміни як: агреговані закупівлі, варіант, ветеранське підприємство, підприємство осіб з інвалідністю, відкритий конкурс проектів, динамічна система закупівель, замовник конкурсу проектів, зарезервованій контракт, кандидат, конкурс проектів, процедура інноваційного партнерства, очікувана вартість предмета закупівлі та ін.; регламентувати, що замовникам забороняється здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт та послуг у громадян Російської Федерації / Республіки Білорусь / Ісламської Республіки Іран (крім тих, хто проживає на території України на законних підставах); юридичних осіб, створених та зареєстрованих відповідно до законодавства Російської Федерації / Республіки Білорусь / Ісламської Республіки Іран; юридичних осіб, створених та зареєстрованих відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), які мають частку в статутному капіталі 10 і більше відсотків (далі – активи), яких є Російська Федерація / Республіка Білорусь / Ісламська Республіка Іран що проживають на території України на законних підставах), або юридичних осіб, створених та зареєстрованих відповідно до законодавства Російської Федерації / Республіки Білорусь, крім випадків, коли активи в установленому законодавством порядку передано до управління Національним агентству з питань виявлення, розшуку та управління активами, отриманими від корупційних та інших злочинів.

Список використаних джерел

- Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- Конституція України № 254к/96-ВР (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>
- Корнієнко, Т. (2022). Аналіз стану економічної безпеки України та пріоритети її зміцнення. *Економіка та суспільство*, 38. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-38-61

- Луцик, Ю. (2022). Актуальні виклики і загрози економічній безпеці України. *Modern Economics*, 35, 85–90. DOI: 10.31521/modecon.V35(2022)-13
- ООН попереджає, що найближчі перспективи для Співдружності Незалежних Держав та Південно-Східної Європи на тлі війни в Україні та високої геополітичної невизначеності залишаються нестійкими (2023). https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2023_PR_CIS_SEE_R.pdf
- Резолюція № 995_001-74 від 14.12.1974 Визначення агресії (1974). https://zakononline.ua/documents/show/169633__169633
- Рубан, В. (2024). Економіка України адаптувалася до війни, але є дуже велике «але»: з'явився невтішний прогноз. Апостроф. <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2024-02-26/ekonomika-ukrainyi-adaptirovalas-k-voynе-no-est-ochen-bolshoe-no-poyavilsya-nelestnyiy-prognoz/314989>
- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» № 347/2021 (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» № 392/2020 (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
- Україна: Запит на придбання в рамках Інструменту швидкого фінансування – прес-реліз; Звіт персоналу; та Заява виконавчого директора від України (2022). International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/10/19/Ukraine-Request-for-Purchase-Under-the-Rapid-Financing-Instrument-Press-Release-Staff-524913?cid=em-COM-123-45549>

References

- Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy». [Law of Ukraine “On National Security of Ukraine”] № 2469-VIII (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy. [Constitution of Ukraine] № 254к/96-ВР (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> [in Ukrainian].
- Korniienko, T. (2022). Analiz stanu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy ta priorityty yii zmitsnennia. [Analysis of the State of Ukraine's Economic Security and Priorities for Its Strengthening]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 38. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-38-61 [in Ukrainian].
- Lutsyk, Yu. (2022). Aktualni vyklyky i zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy. [Current Challenges and Threats to Ukraine's Economic Security]. *Modern Economics*, 35, 85–90. DOI: 10.31521/modecon.V35(2022)-13 [in Ukrainian].
- ООН попереджає, що найближчі перспективи для Співдружності Незалежних Держав та Південно-Східної Європи на тлі війни в Україні

- ta vysokoi heopolitychnoi nevyznachenosti zalyshaiutsia nestiikymy. [The UN warns that the immediate outlook for the Commonwealth of Independent States and Southeast Europe remains precarious against the backdrop of the war in Ukraine and high geopolitical uncertainty] (2023). https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2023_PR_CIS_SEE_R.pdf [in English].
- Rezoliutsiia № 995_001-74 від 14.12.1974 Vyznachennia ahresii. [Resolution No. 995_001-74 of December 14, 1974 Definition of Aggression] (1974). https://zakononline.ua/documents/show/169633__169633 [in English].
- Ruban, V. (2024). Ekonomika Ukrainy adaptovalasia do viiny, ale ye duzhe velyke «ale»: z'iavyvsia nevtishnyi prohnoz. [Ukraines economy has adapted to the war, but there is a very big “but”: a bleak forecast has emerged]. *Apostrof*. <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2024-02-26/ekonomika-ukrainyi-adaptirovalas-k-voynе-no-est-ochen-bolshoe-no-poyavilsya-nelestnyiy-prognoz/314989> [in Ukrainian].
- Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 serpnia 2021 roku «Pro Stratehiu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku» № 347/2021. [Decree of the President of Ukraine “On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of August 11, 2021, ‘On the Economic Security Strategy of Ukraine for the Period until 2025’”] (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> [in Ukrainian].
- Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» № 392/2020. [Decree of the President of Ukraine “On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020, ‘On the National Security Strategy of Ukraine’”] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> [in Ukrainian].
- Ukraina: Zapyt na prydbannia v ramkakh Instrumentu shvydkoho finansuvannia – pres-reliz; Zvit personalu; ta Zaiava vykonavchoho dyrektora vid Ukrainy. [Ukraine: Request for procurement under the Rapid Financing Facility – press release; Staff report; and Statement by the Executive Director from Ukraine] (2022). International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/10/19/Ukraine-Request-for-Purchase-Under-the-Rapid-Financing-Instrument-Press-Release-Staff-524913?cid=em-COM-123-45549> [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 13.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.04.2026